

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΣΤΗ ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

SCIREARLY

Πολιτικές και Πρακτικές Βασισμένες
στην Επιστημονική Έρευνα για τη
Μείωση των Χαμηλών Επιδόσεων και
της Πρόωρης Σχολικής Εγκατάλειψης
στην Ευρώπη

www.scirearly.eu

Funded by
the European Union

Γιατί και πώς είναι σημαντικά τα μαθησιακά περιβάλλοντα;

Η ποιότητα των μαθησιακών περιβαλλόντων, ειδικά κατά την προσχολική και σχολική ηλικία, είναι καθοριστική για τη συμμετοχή, την ευημερία, τη μάθηση και την ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών και των εφήβων. Τα μαθησιακά περιβάλλοντα που είναι συμπεριληπτικά, ασφαλή, διαλογικά και ελκυστικά είναι σημαντικά για τη διασφάλιση βέλτιστων μαθησιακών πορειών και την πρόληψη της έλλειψης συμμετοχής, της υποεπίδοσης, της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και της σχολικής διαρροής. Είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές/-ντριες των σχολείων να μπορούν να παρέχουν βέλτιστα και συμπεριληπτικά περιβάλλοντα μάθησης για όλα τα παιδιά και τους/τις εφήβους/-βες που έχουν διαφορετικό υπόβαθρο και ανάγκες, και να τα/τους/τις εμπλέκουν σε ουσιαστική μάθηση, ανάπτυξη και εξέλιξη. Εξίσου σημαντικό είναι να συμμετέχουν οι γονείς/κηδεμόνες στην εκπαίδευση των παιδιών τους μέσω ουσιαστικής διαβούλευσης, εμπλοκής και λήψης αποφάσεων, και να υποστηρίζονται μέσω συμπεριληπτικού εκπαιδευτικού ήθους, εκπαιδευτικών πολιτικών, πόρων και επαρκούς προϋπηρεσιακής και ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Οι δυνατότητες για συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη είναι ζωτικής σημασίας για τους/τις εκπαιδευτικούς, καθώς τους επιτρέπουν να αναστοχάζονται τις δικές τους παιδαγωγικές μεθόδους και να μαθαίνουν νέες επαγγελματικές πρακτικές και παιδαγωγικά εργαλεία. Όλα αυτά ενισχύουν τις επιτυχημένες μαθησιακές διαδρομές και το μέλλον των παιδιών και των εφήβων, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στην οικοδόμηση δημοκρατικών κοινωνιών.

Η πρόκληση

Η επίσημη εκπαίδευση είναι μια από τις πιο σημαντικές και ισχυρές κοινωνικές προσπάθειες για την ενίσχυση της μάθησης των παιδιών. Βασικό στοιχείο είναι η παροχή υψηλής ποιότητας και κατάλληλης εκπαίδευσης που ευνοεί τη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών και την ευημερία τους στη ζωή. Σε όλη την Ευρώπη, υπάρχουν διαφορές στη διαθεσιμότητα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης για όλους/-λες τους/τις μαθητές/-τριες [1]. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των σχολείων και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής σχετικά με τα Επιτυχημένα Μαθησιακά Περιβάλλοντα (ΕΜΠ), τις αποτελεσματικές παιδαγωγικές πρακτικές και τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή τους [2]. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι απαραίτητες οι τεκμηριωμένες αποτελεσματικές παιδαγωγικές πρακτικές, η μεταφορά και η επέκτασή τους, καθώς και η διαθεσιμότητά τους για τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη [3].

Η απάντηση του SCIREARLY

Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δώσει έμφαση στην ποιότητα της εκπαίδευσης σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και έχει επισημάνει τη συμμετοχικότητα ως μία από τις βασικές αρχές. Ο 4ος Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών ενθαρρύνει την ευέλικτη ανάπτυξη προς αυτές τις κατευθύνσεις.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το έργο SCIREARLY διερεύνησε επιτυχημένα περιβάλλοντα μάθησης και παιδαγωγικές πρακτικές, δημιούργησε μια παιδαγωγική εργαλειοθήκη [4] για εκπαιδευτικούς και σχολεία, εξέτασε τον αντίκτυπο των εργαλείων και ανέπτυξε πρακτικές οδηγίες και προοπτικές πολιτικής για τους φορείς της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, με στόχο την επέκταση των επιτυχημένων περιβαλλόντων μάθησης σε ευρύτερα εκπαιδευτικά πλαίσια στην Ευρώπη και πέραν αυτής.

[1] PIONEERED 2021-2024

[2] Martins et al., 2022

[3] OECD TALIS 2024

[4] Εργαλειοθήκη SCIREARLY https://scirearly.eu/tools/?_language=english

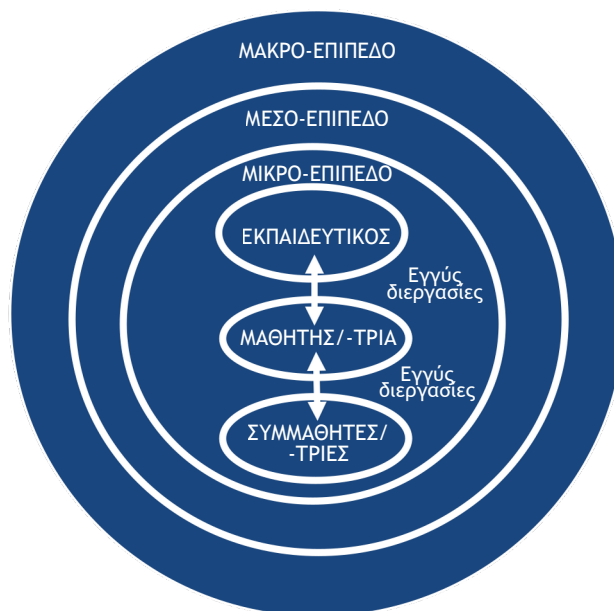
Ποια είναι τα επιτυχημένα μαθησιακά περιβάλλοντα;

Τα επιτυχημένα, συμπεριληπτικά περιβάλλοντα μάθησης βελτιώνουν την εμπλοκή, την ψυχοσυναισθηματική ευημερία, τη μάθηση και την ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών και των εφήβων σε βασικές δεξιότητες. Η ενίσχυση της γνωστικής, συμπεριφορικής και συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών/-τριών στη μάθηση βρίσκεται στο επίκεντρο των επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων. Οι μαθητές/-τριες που συμμετέχουν ενεργά στη μάθηση θεωρούν τις σχολικές τους εργασίες σημαντικές, χρησιμοποιούν προηγμένες στρατηγικές μάθησης και επιτυγχάνουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα από μαθητές/-τριες που δεν συμμετέχουν ενεργά στο σχολείο. Βιώνουν λιγότερη μοναξιά, άγχος και συμπεριφορικά προβλήματα στο σχολείο. Η συμμετοχή αναγνωρίζεται ευρέως ως προστατευτικός παράγοντας έναντι διαφόρων κοινωνικών και ακαδημαϊκών προκλήσεων που μπορεί να αντιμετωπίσουν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Ιδανικά, επιτυγχάνεται μέσω των λειτουργικών σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών, των σχέσεων των μαθητών/-τριών με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους και των σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας, οι οποίες θα πρέπει να καλλιεργούνται.

Πρώτον, οι σχέσεις των εκπαιδευτικών με τους/τις μαθητές/-τριές τους είναι καθοριστικές. Η ενθάρρυνση, το ενδιαφέρον για τους/τις μαθητές/-τριες, η κατανόηση των απόψεών τους, η χρήση ευέλικτων στρατηγικών διδασκαλίας και το θετικό και εποικοδομητικό κλίμα στην τάξη είναι ουσιαστικής σημασίας. Δεύτερον, οι σχέσεις των μαθητών/-τριών με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους είναι σημαντικές για τη συνολική ανάπτυξη και τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών στη μάθηση. Το αίσθημα του ανήκειν - η αποδοχή, ο σεβασμός και η εκτίμηση από συνομήλικα άτομα - είναι μια θεμελιώδης ψυχολογική ανάγκη που επηρεάζει την ευημερία και τη συμπεριφορά των μαθητών/-τριών. Τρίτον, η συνειδητή συνεργασία μεταξύ σχολείου και οικογένειας βελτιώνει τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών στη μάθηση. Η συμμετοχή των γονέων στη μάθηση των μαθητών/-τριών βελτιώνει την προσέλευση τους στο σχολείο, τη συμπεριφορά τους, τη διατήρησή τους στο σχολείο, τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις, την κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη και την ευημερία τους. Επομένως, η υποστήριξη των γονέων φαίνεται να αποτελεί προγνωστικό παράγοντα για τη σχολική διαρροή.

Τα βασικά στοιχεία ενός επιτυχημένου μαθησιακού περιβάλλοντος υλοποιούνται σε διάφορα συστημικά επίπεδα (πρβλ. Bronfenbrenner, 1979· Bronfenbrenner & Morris, 2002). Τα επιτυχημένα μαθησιακά περιβάλλοντα SCIREARLY εστιάζουν στην αύξηση και ενίσχυση των εξής:

- Σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών/-τριών.
- Σχέσεις μαθητών/-τριών με συμμαθητές/-τριες και συνεργατική ρύθμιση.
- Συνεργασία σχολείου-οικογένειας.

Το έργο SCIREARLY διερεύνησε με εμπειρικό τρόπο επιτυχημένα περιβάλλοντα μάθησης και παιδαγωγικές πρακτικές και δημιούργησε μια επιστημονικά τεκμηριωμένη Εργαλειοθήκη [4] για εκπαιδευτικούς και σχολεία, η οποία περιλαμβάνει 16 πρακτικά παιδαγωγικά εργαλεία που σχετίζονται με I) παιδαγωγικές μεθόδους, II) αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών, III) συνεργασία μεταξύ συνομηλίκων, IV) συνεργασία σχολείου-οικογένειας-κοινότητας και V) ευημερία και υποστήριξη. Το SCIREARLY έχει εφαρμόσει εκτενώς τα επιτυχημένα μαθησιακά περιβάλλοντα μέσω ενός μονοετούς ημι-πειραματικού σχεδιασμού παρέμβασης σε 16 διαφορετικά πλαίσια στην Ευρώπη και συγκεκριμένα, στη Φινλανδία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο αντίκτυπος των επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων σε μαθητές/-τριες, εκπαιδευτικούς και γονείς/κηδεμόνες μελετήθηκε με μια πολυμεθοδική προσέγγιση στον σχεδιασμό της παρέμβασης.

Βασικές απόψεις για την εφαρμογή επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων

Οι ερευνητές/-τριες του SCIREARLY συνεργάστηκαν εντατικά για έναν χρόνο με εκπαιδευτικούς, μαθητές/-τριες, σχολεία και κηδεμόνες για την εφαρμογή επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων και πρακτικών. Η εφαρμογή πραγματοποιήθηκε μέσω ενός ημι-πειραματικού σχεδιασμού παρέμβασης σε 16 διαφορετικά πλαίσια στην Ευρώπη. Οι κύριες απόψεις που αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εφαρμογής σε όλα τα περιβάλλοντα συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

ΑΠΟΨΗ	ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ
Απόψεις Μαθητών/-τριών	• Παρατηρήθηκε μια μικρή αύξηση στην εμπλοκή, τη συμμετοχή και την κινητοποίηση των μαθητών/-τριών με μέτρια ακαδημαϊκή επίδοση. • Η δομή των μαθησιακών περιβαλλόντων θεωρήθηκε συμπεριληπτική και ενθάρρυνε τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών/-τριών. • Οι μαθητές/-τριες τόνισαν πτυχές όπως η ακρόαση των απόψεων των συμμαθητών/-τριών τους, η μεγαλύτερη ανταλλαγή απόψεων και ο σεβασμός για τις διαφορετικές κουλτούρες, καθώς και η βοήθεια στη ρύθμιση της συμπεριφοράς και στη νέα μάθηση. • Οι μαθητές/-τριες με μαθησιακές δυσκολίες, και ιδίως εκείνοι/-νες με μεταναστευτικό υπόβαθρο, δυσκολεύονταν να συμμετάσχουν αποτελεσματικά, γεγονός που αποκαλύπτει τον κίνδυνο περαιτέρω περιθωριοποίησής τους.
Απόψεις Εκπαιδευτικών	• Οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν τις σχέσεις με τους/τις μαθητές/-τριες, τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών/-τριών και τις σχέσεις με τους γονείς/κηδεμόνες ως βασικά στοιχεία για τη μάθηση, την ευημερία και τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών στο σχολείο. • Οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν την ανάπτυξη εμπιστοσύνης, την συναισθηματική ασφάλεια και τη συνέπεια ως θεμελιώδη στοιχεία για την επιτυχή εφαρμογή. • Στις παρεμβάσεις, οι εκπαιδευτικοί περιέγραψαν ότι λειτουργούν ως παράγοντες διευκόλυνσης της μάθησης και του διαλόγου.
Συνολική Ατμόσφαιρα	• Οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι οι παρεμβάσεις δημιούργησαν χώρους στους οποίους οι μαθητές/-τριες ένιωθαν ότι τους/τις εκτιμούσαν, τους/τις άκουγαν και τους παρείχαν συναισθηματική ασφάλεια. • Τα συναισθήματα ασφάλειας, αμοιβαίου σεβασμού και συμπερίληψης ήταν καθοριστικά για την επιτυχία των υπό εξέταση μαθησιακών περιβαλλόντων. • Οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι τα εργαλεία προωθούσαν την ευημερία των μαθητών/-τριών, ενώ παράλληλα επέτρεπαν την απόκτηση γνώσεων με διαλογικό τρόπο, με μεγαλύτερη αλληλεπίδραση, συμμετοχή και οριζόντια σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών ενισχύοντας έτσι τη συνολική ανάπτυξή τους.
Απόψεις Γονέων/Κηδεμόνων	• Η συμμετοχή των γονέων/κηδεμόνων απαιτεί πλήρη αποσαφήνιση του ρόλου τους. Αν και η συμμετοχή της οικογένειας μπορεί να είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη, ορισμένοι γονείς/κηδεμόνες χρειάζονται περισσότερη καθοδήγηση και δομική υποστήριξη για να αποφευχθεί η υπερβολικά κατευθυντική βοήθεια. Η εκπαίδευση και η καθοδήγηση για τη διευκόλυνση της συμμετοχής είναι μείζονος σημασίας. • Τα σχολεία πρέπει να αναπτύξουν ευέλικτα πλαίσια συμμετοχής με χαμηλά εμπόδια, ώστε να ενσωματώσουν ουσιαστικά τις οικογένειες συμπεριλαμβάνοντας ψηφιακές επιλογές και εναλλασσόμενα προγράμματα.
Χαρακτηριστικά της Παρέμβασης	• Η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα ήταν κρίσιμης σημασίας για την κάλυψη των αναγκών των διαφορετικών μαθητικών πληθυσμών. • Απαιτούνται σαφείς και ευέλικτες οδηγίες και υλικά για την προσαρμογή στο πλαίσιο και την υποστήριξη της βιώσιμης εφαρμογής. • Τα δομημένα εργαλεία και τα σαφή πρωτόκολλα υποστήριξαν την εφαρμογή χωρίς να είναι υπερβολικά περιοριστικά. • Οι παρεμβάσεις ευνοήθηκαν από την ενσωμάτωσή τους στις υπάρχουσες σχολικές ρουτίνες, ελαχιστοποιώντας την αναστάτωση και αυξάνοντας τη βιωσιμότητα. • Τα εργαλεία και το υποστηρικτικό υλικό μπορούν να εφαρμοστούν εύκολα σε διάφορα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.
Συνεργασία Εκπαιδευτικού-Ερευνητή/-τριας	• Η στενή συνεργασία μεταξύ ερευνητών/-τριών και επαγγελματιών, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της αναστοχαστικής σκέψης και του συνεργατικού σχεδιασμού, ενίσχυσε την εμπλοκή των εκπαιδευτικών και την αξιοπιστία της παρέμβασης. • Η εντατική συνεργασία με εκπαιδευτικούς και ερευνητές/-τριες σε όλη τη διάρκεια της παρέμβασης ήταν κρίσιμη για την υλοποίησή της και για την καθιέρωση των νέων πρακτικών.

Πρακτικές οδηγίες για την επέκταση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων

Η επέκταση και η μεταφορά των επιτυχημένων περιβαλλόντων και πρακτικών συμπεριληπτικής μάθησης του έργου SCIREARLY τα καθιστούν διαθέσιμα για το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών και των εφήβων πέρα από τα αρχικά πλαίσια. Η επιτυχής αλλαγή των παιδαγωγικών πρακτικών και της κουλτούρας στα σχολεία απαιτεί υποστήριξη και πόρους που μπορούν να παρέχουν οι βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς. Με την προσεκτική μεταφορά και επέκταση, μπορεί να επιτευχθεί βελτίωση της συμμετοχής στη μάθηση, της ευημερίας, των ακαδημαϊκών επιδόσεων και της ανάπτυξης των μαθητών/-τριών.

Αυτές οι γενικές οδηγίες βασίζονται στην ολοκληρωμένη εφαρμογή επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων και σε εκτεταμένα σύνολα δεδομένων που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκειά της. Καταρτίστηκαν στο πλαίσιο διαλογικής συν-δημιουργίας με τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη-εκπαιδευτικούς, μαθητές/-τριες, γονείς, υπεύθυνους/-νες χάραξης πολιτικής και ακαδημαϊκούς-στις τελικές φάσεις του SCIREARLY τον Σεπτέμβριο του 2025 προκειμένου να ενισχυθεί η συνάφειά τους.

Πρακτικές οδηγίες για την επέκταση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων

I) Ενεργοποιήστε τα σχολεία, τους/τις διευθυντές/-ντριες και τους/τις εκπαιδευτικούς σε όλα τα επίπεδα.

Η δέσμευση των σχολείων, των διευθυντών/-τριών και των εκπαιδευτικών είναι καταλυτική για την εφαρμογή των ΕΜΠ. Αφιερώστε χρόνο και προσπάθεια για να τα/τους/τις εμπλέξετε στη συλλογική ανάπτυξη των ΕΜΠ. Ενθαρρύνετε τον συνδυασμό των συλλογικών προσπαθειών τους για παιδαγωγικές βελτιώσεις προς όφελος της μάθησης των μαθητών/-τριών.

II) Δώστε στους/στις εκπαιδευτικούς αυτονομία, ελευθερία και ευθύνη.

Η αυτονομία και η ανάληψη ευθύνης από τους/τις εκπαιδευτικούς είναι καθοριστικής σημασίας για την επιλογή και την προσαρμογή των ΕΜΠ και των σχετικών πρακτικών. Είναι σημαντικό, διότι οι εκπαιδευτικοί είναι βασικοί/-κές εμπειρογνώμονες στην εφαρμογή νέων πρακτικών στην τάξη με τους/τις μαθητές/-τριες.

III) Προτιμήστε τον σχεδιασμό ΕΜΠ που έχουν παιδαγωγική αξία.

Βεβαιωθείτε ότι τα σχέδια ΕΜΠ που θα εφαρμοστούν είναι παιδαγωγικά τεκμηριωμένα, προσαρμοσμένα και συμβαδίζουν με τις καθημερινές πρακτικές των σχολείων και των εκπαιδευτικών. Οι προσαρμοσμένες μορφές αυξάνουν τη δυνατότητα υιοθέτησης σε διαφορετικά σχολικά περιβάλλοντα. Επιτρέπουν την ομαλή ενσωμάτωση και τη σταδιακή αλλαγή.

IV) Ενθαρρύνετε την παιδαγωγική δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών.

Τα ΕΜΠ που θα εφαρμοστούν θα πρέπει να επιτρέπουν τη δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών και την προσαρμογή τους στις διαφορετικές δυναμικές της τάξης. Θα πρέπει να διασφαλίζεται η καταλληλότητά τους για διάφορες ηλικιακές ομάδες μαθητών/-τριών και ακαδημαϊκά επίπεδα.

V) Δώστε έμφαση στον διάλογο με τους γονείς/κηδεμόνες και τις ευρύτερες κοινότητες.

Η εφαρμογή των ΕΜΠ και των νέων παιδαγωγικών πρακτικών επιτρέπει τη συμμετοχή των γονέων/κηδεμόνων και της ευρύτερης κοινότητας στην παιδαγωγική ανάπτυξη και αλλαγή.

VI) Ενθαρρύνετε και υποστηρίξτε την επαγγελματική μάθηση και ανάπτυξη.

Η εφαρμογή των ΕΜΠ και των νέων παιδαγωγικών πρακτικών παρέχει τη δυνατότητα επαγγελματικής μάθησης για εκπαιδευτικούς, διευθυντές/-ντριες και σχολεία.

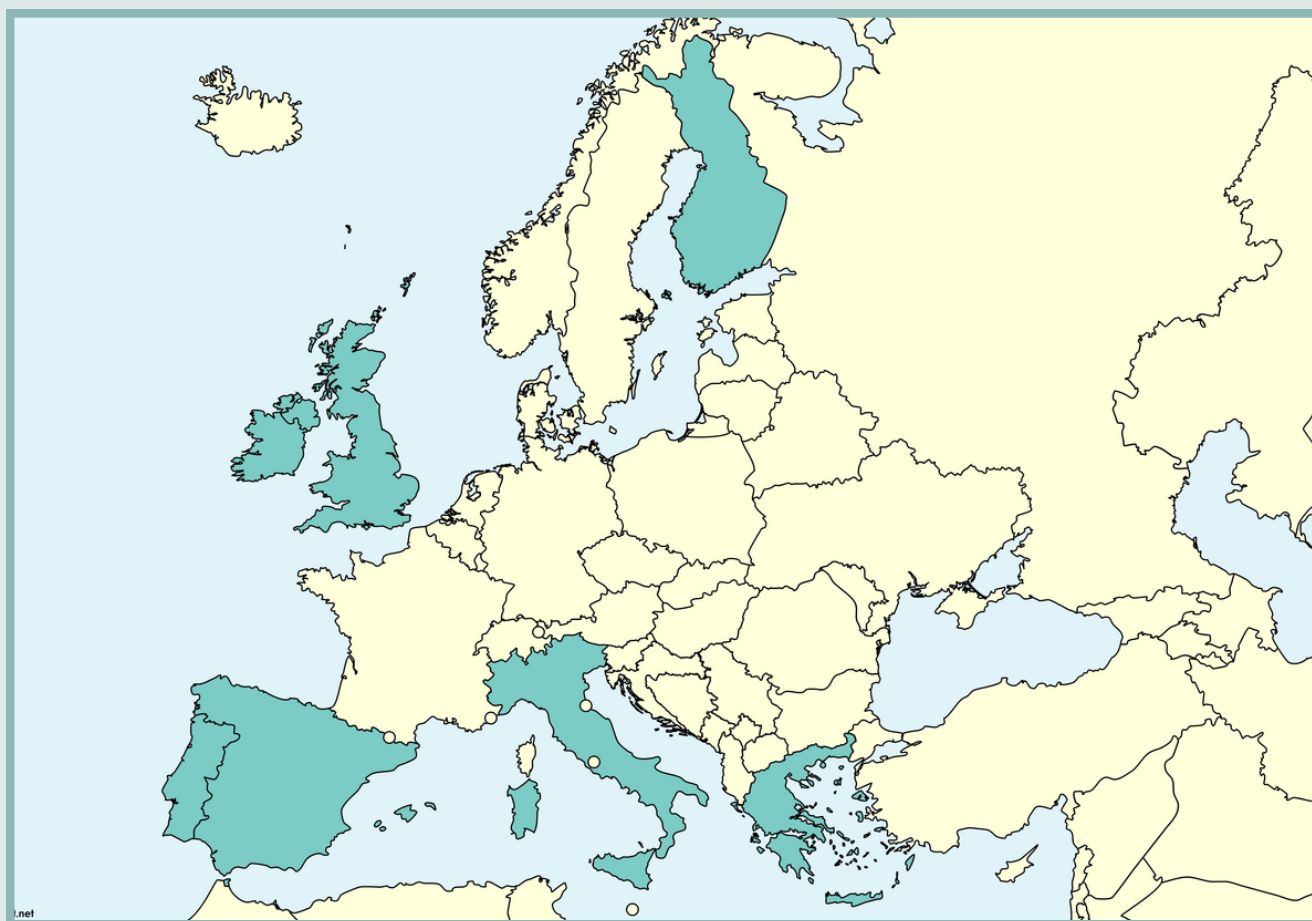
Πολιτικές για την επέκταση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων

Ακολουθώντας τις γενικές οδηγίες για την επέκταση, το έργο SCIREARLY διατύπωσε ορισμένες γενικές απόψεις πολιτικής που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των συστάσεων πολιτικής. Οι έξι πιο σημαντικές απόψεις σχετίζονται με: το πρόγραμμα σπουδών και μεταρρυθμίσεις στη δομή του, την έμφαση στην ισότητα και την ένταξη, την ανάπτυξη και τις καινοτομίες των σχολείων σε συνεργασία με βασικούς/-κές επαγγελματίες, την επαγγελματική μάθηση και ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, τη συνεργασία με τους γονείς/κηδεμόνες και τις οικογένειες, καθώς και τη συλλογή στοιχείων για την αλλαγή και την αποτελεσματικότητα. Οι εν λόγω πολιτικές συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ
Πρόγραμμα Σπουδών και Δομικές Μεταρρυθμίσεις	- Ενσωμάτωση καινοτομιών στα επίσημα προγράμματα σπουδών: Η επίσημη αναγνώριση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων στα εθνικά προγράμματα σπουδών θα έδινε στα σχολεία τόσο την αρμοδιότητα όσο και τη νομιμότητα να ιεραρχήσουν κατά προτεραιότητα τέτοιες δραστηριότητες. - Ενσωμάτωση ευέλικτου χρόνου μάθησης: Η προώθηση πολιτικών που επιτρέπουν την ύπαρξη ευέλικτων χρονικών περιόδων κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας θα μπορούσε να ενθαρρύνει τη δημιουργική και μαθητοκεντρική μάθηση (π.χ. λογοτεχνικές συγκεντρώσεις). - Οι πολιτικές θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα σε ευέλικτα μοντέλα εφαρμογής έναντι των ενιαίων προσεγγίσεων διασφαλίζοντας παράλληλα την λογοδοσία για τα βασικά αποτελέσματα.
Εστίαση στην Ισότητα και την Ένταξη	- Οι πολιτικές θα πρέπει να δίνουν έμφαση σε μηχανισμούς υποστήριξης για περιθωριοποιημένες ομάδες (π.χ. μαθητές/-τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή υψηλό ποσοστό απουσιών), ώστε να συμμετέχουν με τρόπο ουσιαστικό και συμπεριληπτικό σε αυτά τα περιβάλλοντα. - Οι πολιτικές πρέπει να υποστηρίζουν την ενσωμάτωση παρεμβάσεων που εστιάζουν στις σχέσεις και την εμπλοκή στο πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης, ιδίως σε σχολεία που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. - Τα επιτυχημένα μαθησιακά περιβάλλοντα εντάσσονται σε μια κουλτούρα συμπεριληψής και υποστήριξης σε όλο το σχολείο.
Ανάπτυξη και Καινοτομίες του Σχολείου σε Συνεργασία με Βασικούς/-κές Επαγγελματίες	- Χρειάζονται πόροι (π.χ. καθορισμένος χρόνος, χρηματοδότηση) για τα σχολεία, ώστε να εφαρμόσουν και να διατηρήσουν καινοτόμες παρεμβάσεις που έχουν αποδειχθεί ότι αυξάνουν τη συμμετοχή, την ευημερία και τη μάθηση των μαθητών/-τριών. - Η σχεσιακή πρακτική βρίσκεται στο επίκεντρο των επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων και, ως εκ τούτου, τα σχολεία πρέπει να λάβουν την κατάλληλη υποστήριξη και αναγνώριση για να αναπτυχθούν με αυτόν τον τρόπο. - Τα σχολεία πρέπει να ενισχυθούν με υψηλής ποιότητας πρακτικές βασισμένες σε τεκμηριωμένα στοιχεία και παραδείγματα πολυμέσων, καθώς και με ευκαιρίες για συνεργατικό σχεδιασμό και ουσιαστική προσαρμογή, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών/-τριών και των κοινοτήτων τους. - Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ισχυρή διατομεακή συνεργασία—που ενσωματώνει την εκπαίδευση, την υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες—προκειμένου να υποστηριχθούν αποτελεσματικά οι μαθητές/-τριες που αντιμετωπίζουν σύνθετες προσωπικές, συναισθηματικές ή οικογενειακές προκλήσεις.
Επαγγελματική Μάθηση και Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών	- Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών στην οικοδόμηση σχέσεων με τους/τις μαθητές/-τριες, των σχέσεων των μαθητών/-τριών με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους και των σχέσεων με τους/τις γονείς, τόσο κατά την προϋπηρεσιακή όσο και κατά την ενδούπηρεσιακή εκπαίδευση και τη συνεχιζόμενη μάθηση, καθώς αποτελούν τη βάση για τη συμμετοχή, τη μάθηση και την ευημερία στο σχολείο. - Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θα πρέπει να περιλαμβάνει εκπαίδευση σε μαθητοκεντρικές, διαλογικές και ενημερωμένες ως προς το τραύμα πρακτικές, με περιθώρια προσαρμογής σε τοπικό επίπεδο. - Θα πρέπει να διασφαλιστεί η ύπαρξη βασικών συστημάτων υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης της διαθεσιμότητας πόρων, εκπαιδευμένου προσωπικού και διοικητικής ικανότητας σε επίπεδο σχολείου για τον συντονισμό της εφαρμογής και την υποστήριξη της ευρείας υιοθέτησης των ΕΜΠ. Επίσης, θα πρέπει να δημιουργηθούν μηχανισμοί χρηματοδότησης για επαγγελματικές κοινότητες μάθησης και πρωτοβουλίες ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης με έμφαση στις μεθοδολογίες ΕΜΠ διασφαλίζοντας ότι οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν τα απαραίτητα εφόδια για την εφαρμογή και τη διατήρηση καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων.
Συνεργασία με Γονείς/Κηδεμόνες και Οικογένειες	- Θα πρέπει να αναπτυχθούν κίνητρα για την ενίσχυση των συνεργασιών σχολείου-οικογένειας με στοχευμένες στρατηγικές για την αύξηση της συμμετοχής των γονέων σε δυσπρόσιτες κοινότητες. - Η ευέλικτη συνεργασία μεταξύ σχολείου και οικογένειας για τη βέλτιστη μάθηση των μαθητών/-τριών θα πρέπει να υποστηρίζεται με διάφορους τρόπους που είναι κατάλληλοι για το εκάστοτε πλαίσιο. - Θα πρέπει να καταρτιστούν εθνικές οδηγίες για τη δομημένη συμμετοχή της οικογένειας στην εκπαιδευτική διαδικασία ενσωματώνοντας την ψηφιακή πρόσβαση, τους πολυγλωσσικούς πόρους και τα ευέλικτα μοντέλα συμμετοχής, ώστε να διασφαλίζεται η συμπεριληπτική και προσβάσιμη συμμετοχή της οικογένειας.
Συλλογή Στοιχείων για την Αλλαγή και την Αποτελεσματικότητα	- Τα σχολεία, οι εκπαιδευτικοί και οι ερευνητές/-τριες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συνάπτουν συνεργασίες που επιτρέπουν την αμοιβαία συνεργασία, καθώς και την ανάπτυξη και εφαρμογή ερευνητικών και τεκμηριωμένων παιδαγωγικών πρακτικών και βελτιώσεων. - Χρειάζεται να εφαρμοστούν μικτές μέθοδοι και να διεξαχθούν διαχρονικές μελέτες για την αξιολόγηση των γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών αποτελεσμάτων των ΕΜΠ με την πάροδο του χρόνου παρέχοντας στοιχεία για την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης και την εφαρμογή της, ώστε να καθοδηγηθούν μελλοντικές βελτιώσεις και προσαρμογές. - Τα ευρήματα αυτής της μελέτης θα πρέπει να ενημερώσουν την προσεκτική και ουσιαστική χάραξη πολιτικής, η οποία θα λάβει υπόψη τις ανάγκες των μαθητών/-τριών και τις ανάγκες των σχολείων ως συστημικών οργανισμών.

Πρακτικές οδηγίες ανά χώρα σχετικά με την επέκταση και τον προσανατολισμό των πολιτικών

Οι πρακτικές οδηγίες για την επέκταση ανά χώρα και τον προσανατολισμό των πολιτικών για τη Φινλανδία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο συμβαδίζουν με τις γενικές οδηγίες. Αυτές βασίζονται στην εμπειρική έρευνα του έργου SCIREARLY που διεξήχθη σε καθεμία από τις παραπάνω χώρες, επισημαίνουν τα χαρακτηριστικά του πλαισίου και καθορίζουν τις βασικές λεπτομέρειες που πρέπει να ληφθούν περαιτέρω υπόψη.

Χώρες όπου η SCIREARLY διεξήγαγε εμπειρική εργασία

Πρακτικές οδηγίες για την επέκταση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων

Σε ό,τι αφορά τις γενικές οδηγίες για την επέκταση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων, επισημάνθηκαν οι ακόλουθες πτυχές ως σημαντικές στο ελληνικό πλαίσιο:

- 1 Χαμηλό κόστος και περιορισμένοι πόροι:** Το επιτυχημένο μαθησιακό περιβάλλον δεν απαιτεί προηγμένη τεχνολογία ή ειδικές υποδομές—μόνο βιβλία, βασική προετοιμασία και διευκόλυνση από τον/την εκπαιδευτικό—γεγονός που το καθιστά προσαρμόσιμο σε ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών πλαισίων.
- 2 Παιδαγωγική ευελιξία:** Το επιτυχημένο μαθησιακό περιβάλλον επιτρέπει τη δημιουργικότητα και την προσαρμογή σε διαφορετικές δυναμικές της τάξης, καθιστώντας το κατάλληλο για διάφορες ηλικιακές ομάδες μαθητών/-τριών και ακαδημαϊκά επίπεδα.
- 3 Μαθητοκεντρική προσέγγιση:** Η ελκυστικότητά του έγκειται στον τρόπο με τον οποίο προσελκύει μαθητές/-τριες με μέτριες επιδόσεις και ενθαρρύνει τις ευφάνταστες, προσωπικές αντιδράσεις στη λογοτεχνία—ιδιότητες που μπορούν να μεταφραστούν καλά σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα.
- 4 Ενίσχυση βασικών ικανοτήτων:** Με την προώθηση της επικοινωνίας, της συνεργασίας και των δεξιοτήτων ερμηνείας, ευθυγραμμίζεται με ευρύτερους εκπαιδευτικούς στόχους, όπως εκείνοι που τονίζονται στις δεξιότητες του 21ου αιώνα και στα εκπαιδευτικά πλαίσια της ΕΕ.
- 5 Χρονικοί περιορισμοί σε άκαμπτα προγράμματα σπουδών:** Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι το ανελαστικό και γεμάτο σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα δεν αφήνει περιθώρια για μη υποχρεωτικές, καινοτόμες μεθόδους.
- 6 Κίνδυνος αποκλεισμού για ευάλωτες ομάδες:** Χωρίς πρόσθετη υποστήριξη, οι μαθητές/-τριες με μαθησιακές δυσκολίες ή ακανόνιστη φοίτηση (π.χ. μαθητές/-τριες με μεταναστευτικό υπόβαθρο) ενδέχεται να μείνουν ακόμη πιο πίσω, καθώς η μέθοδος προϋποθέτει ως βάση τη συνεπή συμμετοχή και τις δεξιότητες ανάγνωσης.
- 7 Εξάρτηση από το κίνητρο και την προετοιμασία των εκπαιδευτικών:** Η επιτυχής εφαρμογή εξαρτάται από την προθυμία και την επαρκή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών να διαχειρίζονται ανοιχτές συζητήσεις με επικεφαλής τους/τις μαθητές/-τριες—κάτι που μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των σχολείων.

Προσανατολισμός πολιτικών για την ενίσχυση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων

Σε ό,τι αφορά τις γενικές πολιτικές για την επέκταση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων, αναφέρθηκαν οι ακόλουθες απόψεις ως σημαντικές στο ελληνικό πλαίσιο:

- 1 Ενσωμάτωση ευέλικτου χρόνου μάθησης:** Θα πρέπει να προωθηθούν πολιτικές που επιτρέπουν την ύπαρξη ευέλικτων χρονικών περιόδων εντός της σχολικής ημέρας για δημιουργική και μαθητοκεντρική μάθηση, όπως π.χ. λογοτεχνικές συγκεντρώσεις.
- 2 Ενσωμάτωση της καινοτομίας στα επίσημα προγράμματα σπουδών:** Η επίσημη αναγνώριση επιτυχημένων μαθησιακών περιβαλλόντων στα εθνικά προγράμματα σπουδών θα έδινε στα σχολεία τόσο την αρμοδιότητα όσο και τη νομιμότητα να δώσουν προτεραιότητα σε τέτοιες δραστηριότητες.
- 3 Στοχευμένες στρατηγικές συμπερίληψης:** Οι πολιτικές πρέπει να δίνουν έμφαση σε μηχανισμούς υποστήριξης για περιθωριοποιημένες ομάδες (π.χ. μαθητές/-τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή υψηλό ποσοστό απουσιών), ώστε να συμμετέχουν ουσιαστικά σε αυτά τα περιβάλλοντα.
- 4 Παρακολούθηση και αξιολόγηση της συμμετοχικότητας:** Θα πρέπει να εφαρμόζονται εργαλεία για την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο αυτές οι πρακτικές εμπλέκουν όλες τις δημογραφικές ομάδες των μαθητών/-τριών, με έμφαση στη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων.
- 5 Υποστήριξη της εξωσχολικής κουλτούρας ανάγνωσης:** Θα πρέπει να διευρυνθούν οι εκπαιδευτικές πολιτικές, ώστε να περιλαμβάνουν την προώθηση της ανάγνωσης ως πολιτιστικό και εκπαιδευτικό στόχο—και όχι μόνο ως στόχο γραμματισμού—μέσω συνεργασιών με βιβλιοθήκες, πολιτιστικούς οργανισμούς και γονείς μαθητών/-τριών.

Βιβλιογραφία

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. *Harvard University Press*, 2, 139-163.

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2007). The bioecological model of human development. *Handbook of Child Psychology*, 1.

Martins, J., Cunha, J., Lopes, S., Moreira, T., & Rosário, P. (2022). School engagement in elementary school: A systematic review of 35 years of research. *Educational Psychology Review*, 34(2), 793-849. <https://doi.org/10.1007/s10648-021-09642-5>

OECD TALIS 2024.

PIONEERED 2021-2024.
<https://www.pioneered-project.eu>

SCIREARLY Toolkit. https://scirearly.eu/tools/?_language=english

ΑΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ

Το παρόν έργο χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα Έρευνας και Καινοτομίας «Ορίζοντας Ευρώπη» της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της Συμφωνίας Επιχορήγησης αριθ. 101061288. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συντάκτη/-κτών και δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Έρευνας. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Έρευνας μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές.

SCIREARLY

Πολιτικές και Πρακτικές Βασισμένες στην Επιστημονική Έρευνα για τη Μείωση των Χαμηλών Επιδόσεων και της Πρόωρης Σχολικής Εγκατάλειψης στην Ευρώπη

www.scirearly.eu

Αριθμός Επιχορήγησης: 101061288
Διάρκεια: Νοέμβριος 2022-Οκτώβριος 2025
Συνεισφορά της ΕΕ: 2.611.528,75 ευρώ

Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε με:

Rocío García-Carrión

Συντονιστής

Πανεπιστήμιο του Deusto

Email: scirearly@deusto.es

Funded by
the European Union

